

Ulige muligheder for at få en ungdomsuddannelse kan tilskrives ulighed i færdigheder

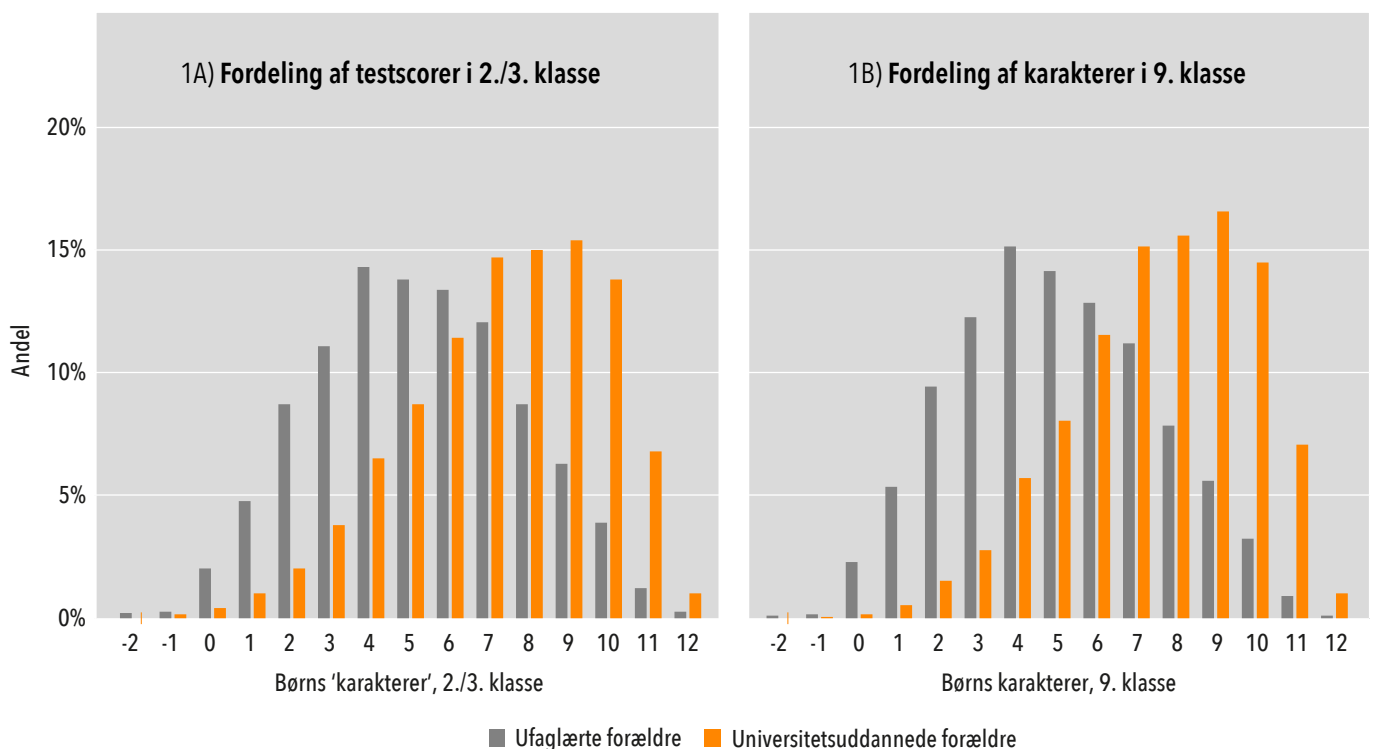
Allerede i de tidlige år i grundskolen kan forskelle i faglige færdigheder alt efter familiebaggrund forbindes med sandsynligheden for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Det viser ny forskning fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed.

Der er markante forskelle i børns faglige færdigheder alt efter deres familiebaggrund, og forskellene viser sig allerede helt tidligt i skoletiden. Det konkluderer et nyt studie fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed.

Dette illustreres i figur 1, der viser fordelingerne af testscorer i de nationale tests i henholdsvis 2. og 3. klasse samt eksamenskarakterer i 9. klasse. Figuren viser resultaterne for børn med henholdsvis ufaglærte forældre (grå søjler) og universitetsuddannede forældre (orange søjler).

Figuren viser betydelige forskelle allerede tidligt i skoletiden. Mønsteret, der ses ved skolens afslutning i 9. klasse (figur 1B), hvor børn af højtuddannede forældre får markant højere karakterer end børn af lavtuddannede forældre, kan man allerede se tydeligt i 2./3. klasse (figur 1A).

Figur 1. Gennemsnit af dansk- og matematiktestscorer alt efter forældres uddannelse

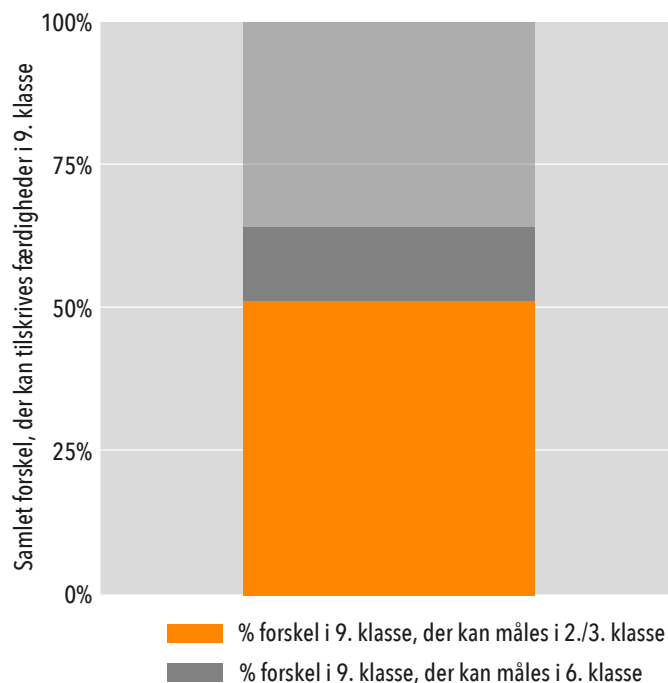
Note: Figurene viser fordeling af testscorer i 2./3. klasse og 9. klasse for børn med hhv. ufaglærte forældre (grå søjler) og universitetsuddannede forældre (orange søjler). Beregningerne er baseret på data fra Danmarks Statistik for børn født i Danmark i 2001 og 2002. Testscorer er resultaterne fra de nationale test i dansk og matematik i hhv. 2./3. klasse og eksamenskarakterer i dansk og matematik i 9. klasse. "Karakterer" på den vandrette akse i figur A indikerer, at testscorerne fra 2./3. klasse er omregnet til samme skala som eksamenskarakterer (fra -3 til 12).

Mønster viser sig tidligt

En stor del af forskellen på, hvor mange der fuldfører en ungdomsuddannelse alt efter familiebaggrund, kan tilskrives forskelle i faglige færdigheder i 9. klasse. Men som figur 2 viser, kan en stor del af denne forskel allerede måles i henholdsvis 2./3. klasse og 6. klasse.

Omkring halvdelen af uddannelsesforskellen, der kan tilskrives faglige færdigheder i 9. klasse, kan allerede måles via faglige færdigheder i 2. og 3. klasse (den orange del af søjlen). Når de faglige færdigheder måles i 6. klasse, stiger dette tal til omkring 60 procent (den orange plus den mørkegrå del af søjlen).

Figur 2. Procent af faglige færdigheders samlede rolle for ulighed i påbegyndelsen af en ungdomsuddannelse, som kan ses allerede i hhv. 2./3. klasse og 6. klasse

Note: Figuren viser, hvor mange procent af forskellen i uddannelse (hvor mange der har påbegyndt en ungdomsuddannelse som 18/19-årig, når unge med ufaglærte og universitetsuddannede forældre sammenholdes) der kan tilskrives forskelle i faglige færdigheder gennem skoletiden. 100% på den lodrette akse svarer til den samlede forskel, som kan tilskrives faglige færdigheder målt i 9. klasse. De øvrige andele indikerer, hvor mange procent der allerede kan observeres i hhv. 2./3. klasse og 6. klasse. Beregningerne er baseret på data fra Danmarks Statistik for børn født i Danmark i 2001 og 2002. Uddannelse er målt i 2020. Testscorer er resultater fra de nationale tests i dansk og matematik i hhv. 2./3. klasse og 6. klasse samt eksamenskarakterer i dansk og matematik i 9. klasse.

På højere uddannelsestrin er social arv ikke stærkt forbundet med ulighed i færdigheder

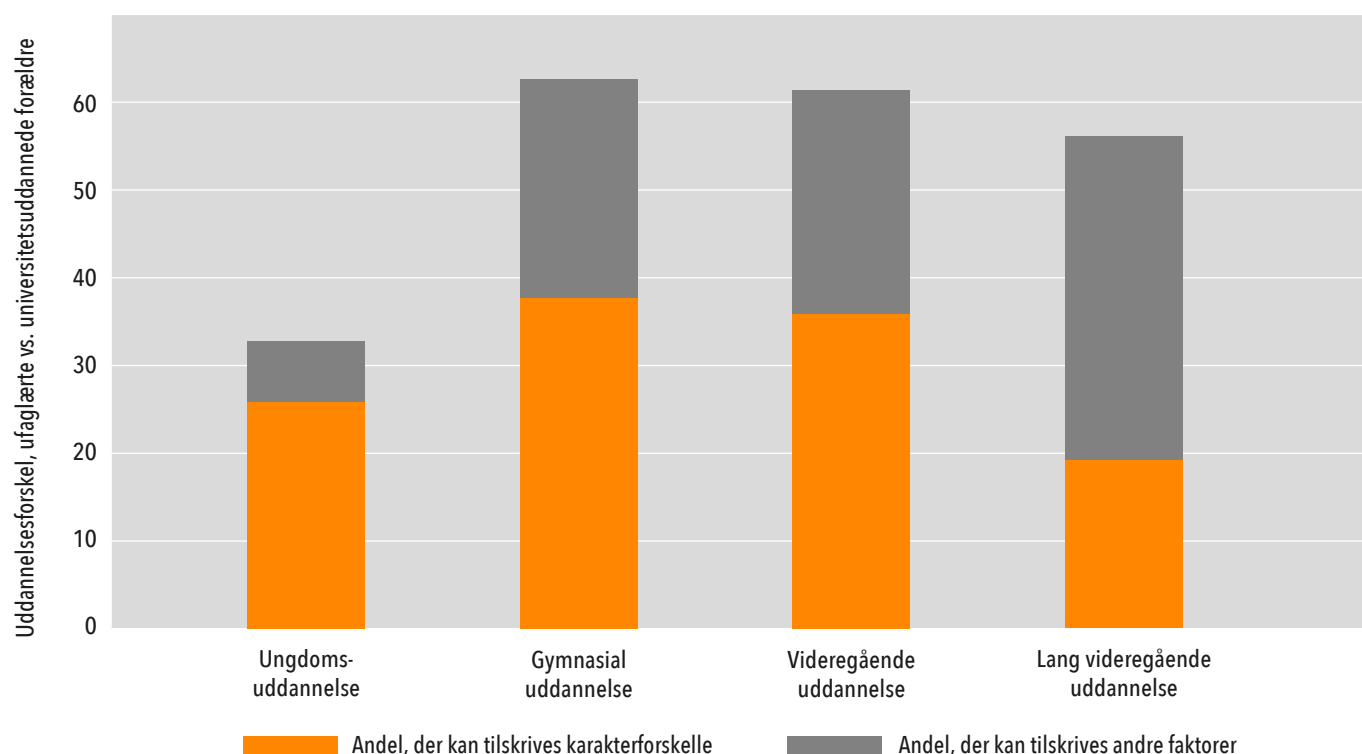
Ulighed i faglige færdigheder i 9. klasse spiller en markant rolle hele vejen gennem uddannelsessystemet. Men på højere uddannelsestrin er der også andre forhold end faglighed, der er bestemmende for den sociale arv i uddannelse.

Faglige færdigheder fra grundskolen er den altdominerende faktor for, hvorvidt en elev senere gennemfører en ungdomsuddannelse eller ej. Derfor er ulighed i faglige færdigheder alt efter familiebaggrund også den største kilde til ulighed i, hvor mange der fuldfører en ungdomsuddannelse. Men også andre faktorer end faglige færdigheder er bestemmende for, om den studerende gennemfører højere uddannelsestrin. Det er konklusionen på et nyt forskningsstudie fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed.

Dette illustreres af figur 3, hvor det fremgår, hvor meget ulighed i uddannelse – når man ser på tværs af forældrebaggrund – der kan tilskrives enten forskelle i faglige færdigheder i grundskolen eller andre forhold i familien. Søjlerne i figuren viser forskellene i andele, der fuldfører forskellige uddannelsestrin, når unge med henholdsvis ufaglærte og universitetsuddannede forældre sammenholdes.

For eksempel viser figuren, at der er over 30 procentpoint flere unge med universitetsuddannede forældre, som fuldfører en ungdomsuddannelse, end unge med ufaglærte forældre. For videregående uddannelser er den tilsvarende forskel i andelen omkring 60 procentpoint.

Figur 3. Forskelle i uddannelse mellem unge med hhv. ufaglærte og universitetsuddannede forældre, procentpoint

Note: Hver søjle viser forskel i andelen, der fuldfører det pågældende uddannelsestrin, når unge med ufaglærte og universitetsuddannede forældre sammenholdes. Den orange del af søjlerne viser andelen af forskellene, der kan tilskrives forskelle i dansk- og matematikkarakterer (eksamenskarakterer) i 9. klasse. Den grå del af søjlerne viser andelen af forskellene, der kan tilskrives andre forhold i familien. Beregningerne er baseret på data fra Danmarks Statistik for børn født i Danmark i 1992 og 1993. Uddannelse er målt i 2020. Se afsnittet "Data og metode" for yderligere oplysninger.

I figurens søjler viser den orange del, hvor meget af uddannelsesforskellene der kan tilskrives ulighed i faglige færdigheder i 9. klasse alt efter ens familiebaggrund. Den grå del viser, hvor meget der skyldes andre forhold i familien.

For ungdomsuddannelse gælder det, at mere end 80 procent af forskellen, når man ser på tværs af familiebaggrund, kan tilskrives ulighed i faglige færdigheder målt i 9. klasse.

Men figuren viser også, at andre aspekter af ens familiebaggrund spiller en større rolle, når det kommer til det boglige spor fra gymnasiet og fremefter. Ulighed i faglige færdigheder i 9. klasse spiller en markant rolle hele vejen gennem uddannelsessystemet, men en stigende andel af forskellene i uddannelse på tværs af familiebaggrund kan tilskrives andre forhold i familien, jo højere uddannelsesniveau, der fokuseres på. Og for lange videregående uddannelser forklarer ulighed i faglige færdigheder målt i 9. klasse kun omkring en tredjedel af uddannelsesforskellene på tværs af familiebaggrund.

Data og metode bag undersøgelsen

Resultaterne er baseret på data fra Danmarks Statistik. Afsnittet ”På højere uddannelsestrin er social arv ikke stærkt forbundet med ulighed i færdigheder” er baseret på alle børn født i Danmark i 1992 og 1993. Uddannelse er målt som højest fuldførte uddannelse i 2020 med undtagelse af ”videregående uddannelser” og ”lange videregående uddannelser”, som også inkluderer personer, der er under uddannelse på disse uddannelsestrin. Dette skyldes, at mange ikke har afsluttet videregående uddannelser som 27-årige. Ungdomsuddannelse er defineret som fuldførelse af en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse (hovedgruppe 20 og 35 i Danmarks Statistiks uddannelsesklassifikation).

Afsnittet ”Ulige muligheder for at få en ungdomsuddannelse kan tilskrives ulighed i færdigheder” er baseret på alle børn født i Danmark i 2001 og 2002. Ungdomsuddannelse er her defineret som påbegyndelse eller fuldførelse af en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse (hovedgruppe 20 og 35 i Danmarks Statistiks uddannelsesklassifikation).

Ufaglærte forældre er defineret som forældrepar, hvor begge har fuldført under 12 års skolegang. Universitetsuddannede forældre er defineret som forældrepar, hvor begge forældre har en universitetsuddannelse (17 års skolegang eller derover).

Karakterer er i 9. klasse gennemsnittet af skriftlige karakterer i dansk (ekskl. orden) og matematik. Testscorer tidligere i skoletiden er baseret på de nationale tests i dansk og matematik. Dansk måles i hhv.

2. og 6. klasse, og matematik er målt i hhv. 3. og 6. klasse. Testscorerne fra de nationale tests er omregnet til en skala svarende til karakterer i atre trin.

1. Først er andelen af børn, der har fået de forskellige (afrundede) gennemsnitlige karakterer i dansk og matematik ”-3”, ”-2”, ... , ”12”, udregnet.
2. Dernæst rangeres børn i forhold til deres gennemsnitlige testscore i 2./3. og 6. klasse.
3. Endeligt tilskrives en andel med de laveste testscorer i 2./3. og 6. klasse, svarende til andelen med ”-3” i gennemsnit i 9. klasse, tallet ”-3”, og den næstnederste andel, svarende til andelen med ”-2” i gennemsnit, tilskrives tallet ”-2”, osv.

Andelen af forskelle mellem forældres uddannelsesniveau, der kan tilskrives forskelle i faglige færdigheder i skolen, er udregnet i tre trin.

1. Først udregnes forskellen i andelen med en given uddannelse.
2. Dernæst udregnes, hvor store andele af hver gruppe af børn, der har fået de forskellige (afrundede) gennemsnitlige karakterer i dansk og matematik ”Ingen”, ”-3”, ”-2”, ... , ”12”.
3. Herefter udregnes gennemsnittet af hvert uddannelsestrin igen for børn med ufaglærte forældre, hvor der vægtes med andelen tilhørende børn med universitetsuddannede forældre. Forskellen mellem andelen udregnet i hhv. trin 1 og 2 er andelen af forskellene i uddannelse, der kan tilskrives forskelle i faglige færdigheder i skolen.

Nyt fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed. (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i enheden.

Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser fra forskningsenheden på: www.rockwoolfonden.dk/forside/forskning